

Dat zij achterdocht had aangaande het doel van zijn bezoek. De grote kunst van te zwijgen zonder achterdocht te wekken. Het is deze jammerlijke achterdocht, het zijn deze rampzalige verdenkingen, die het voorname voedsel zijn van twist en vijandschap.

Zijn achterdocht groeide tot volkomen argwaan. Een blik vol argwaan.

Het onderling mistrouwen dat de een van de ander heeft.

De losse toon van Arthurs woorden boezemde de luitenant enig mistrouwen in.

Wantrouwen tegen iemand koesteren. Het wantrouwen tegen de leiders werd met de dag groter.

Op hem rustte de verdenking van medeplichtigheid aan de diefstal. Hij werd aangehouden onder verdenking van moord.

142. ACHTEREENVOLGENS, ACHTEREEN, ACHTER ELKANDER, ÉÉN VOOR ÉÉN.

Achtereenvolgens onderstelt een, niet altijd onmiddellijk, opvolging van handelingen of voorvallen, die verschillend zijn of tenminste als verschillend gedacht worden.

Achtereen onderstelt een continuïteit of een herhaling met zeer korte tussenpozen.

Achter elkander geeft meer bepaald te kennen, dat het ene op het andere onmiddellijk volgt, zonder dat er iets anders tusschenbeide komt.

In achter elkander en achtereenvolgens worden de verschillende onderwerpen of voorwerpen altijd in onderling verband gedacht, als bijeenbehorende of samen een reeks uitmakende.

Bij één voor één stelt men zich elk onderwerp of voorwerp afzonderlijk voor, zonder ander verband met de overige dan alleen dat elk volgende eerst dan aan de beurt komt, als het voorgaande is afgehandeld.

Nu diste hij achtereenvolgens, tot staving van zijn gezegde, enige verhalen op. Het lag in de bedoeling van Napoleon, de Pruisische en Engelse legers achtereenvolgens te overvallen.

Herhaalde malen achtereen dezelfde kaart trekken. Hij dronk drie glazen achtereen.

Er zijn drie hoofdpunten, die wij achterelkander zullen behandelen. Het geheel is niet te overzien; men moet de delen achterelkander bekijken. Hij heeft tien brieven achter elkander geschreven.

Toen Japik zijn kinderen een voor een optilde. De getuigen werden een voor een binnengeroepen. Mevrouw neemt een voor een haar gasten bij de hand en presenteert ze mij. (DE LANNOY)

143. ACHTERGAAN, ACHTERLOPEN.

(van uurwerk) Beide woorden duiden aan, dat het uurwerk te langzaam loopt.

Achtergaan wordt gebruikt wanneer het uurwerk ten achter is door een gebrek of door het onjuist zetten van de wijzers of doordat het heeft stilgestaan.

Achterlopen is : te langzaam lopen ten gevolge van een gebrek. Men zegt dus niet :

Mijn horloge loopt vijf minuten achter.

maar :

mijn horloge gaat vijf minuten achter.

En :

Dit horloge loopt steeds achter.

144. ACHTERKLAP, KWAADSPREKENDHEID.

Achterklap, als ondeugd, verschilt weinig van kwaadsprekendheid. Beide geven de geneigdheid te kennen om anderen, door het mededelen van slechte eigenschappen of handelingen, in hun goede naam te krenken.

Kwaadsprekendheid doet vooral het boze opzet uitkomen, en is dus sterker en hatelijker dan achterklap.

Ik kan mij wel boven die achterklap verheffen. De achterklap is een lelijk gebrek. Geef u niet aan achterklap over.

Om ons de kwaadsprekendheid te doen haten. Lieden, wier kwaadsprekendheid hij duchtte.

145. ACHTERNA, ACHTERAF.

Bijwoorden van tijd.

Achterna geeft te kennen, dat iets niet onmiddellijk, maar na enig tijdsverloop, op een handeling of gebeurtenis volgt.

Achteraf drukt daarbij de gedachte uit, dat het standpunt van beschouwing of beoordeling van de zaak veranderd is, nu zij tot het verleden behoort.

Doe het niet; achterna zoudt gij berouw hebben. Er kwamen achterna berichten, die de vroegere tijdingen weerspraken.

Gij hadt de zaak anders moeten aanpakken. Ja, dat laat zich achteraf gemakkelijk zeggen.

146. ACHTERNAZETTEN, ACHTERNAZITTEN.

Iemand met drift achtervolgen.

Achternazetten ziet meer op het begin der vervolging en op de snelheid, waarmede deze geschiedt. Het wordt ook bij voorkeur gezegd van ruiters.

Achternazitten ziet meer op de duur, de ijver en de volharding.

De ruiterij zette de vluchtende vijand spoorslags achterna. Men heeft de dief iltins achternagezet en weldra achterhaald.

De jongens zitten elkander achterna. Wij hebben hem lang achternagezet, maar konden hem niet krijgen.

147. ACHTERKLAP, LASTER.

Het mededelen van hetgeen iemands goede naam kan benadelen.

Achterklap is meestal het gevolg van lichtzinnige praatzucht, veelal zonder opzet en kwade bedoeling, met het bijdenkbeeld, dat de onbedachte praatjes wel enige waarheid kunnen bevatten.

Laster is het vertellen van leugenachtig, opzettelijk verzonnen kwaad en geschiedt altijd met boosaardige bedoelingen.

Achterklap heeft altijd plaats in iemands afwezigheid, laster kan ook in zijn bijzijn geschieden.

Enige kapiteins poogden zijn heldere faam met achterklap te bevelken. Ik kan mij wel boven die achterklap verheffen.

Schotschriften, waarin als naar gewoonte, een zweem van waarheid met allerlei vuige laster vermengd werd. Conscience's Jacob Van Artevelde droeg meer dan welk ander schrift ook bij om de naam van de grote vaderlandse staatkundige te zuiveren van de laster, die er sedert eeuwen tegen gericht was. (ROOSES)

Synoniemen

VOORBERICHT

Synoniemen zijn niet alleen gelijkbetekenende woorden, die elkaar volkomen dekken en dan ook in alle omstandigheden onverschillig kunnen gebruikt worden, maar vooral zinverwante woorden, d. w. z. woorden die veel overeenkomst hebben in de betekenis, die ook wel een hoofdbegrip met elkander gemeen hebben, maar die zich toch door een grotere of kleinere wijziging der betekenis onderscheiden, zodat men niet het ene woord voor het andere kan gebruiken.

Slechts zelden drukken twee woorden volkomen dezelfde gedachte uit en men zal dus begrijpen, dat de kennis van de synoniemen een belangrijk onderdeel vormt van de taalstudie, met het oog op het juist en van pas gebruiken van de woorden.

Nochtans zijn in onze taal slechts weinig werken hierover verschenen. De belangrijkste uitgaven op dit gebied waren het thans verouderde « Woordenboek der Nederlandsche Synoniemen » door Weiland en Landré ('s Gravenhage, 1821) en het « Handwoordenboek van Nederlandsche synoniemen » door J. Hendriks (Tiel, 1883), dat beknopt maar duidelijk een groot aantal synoniemen behandelt.

Bij de samenstelling van dit werk hebben wij dit laatste dan ook vaak geraadpleegd, evenals het groot Nederlands Woordenboek door de Vries en te Winkel, dat de juiste betekenis der woorden in al hun schakeringen weergeeft.

Wij zijn er ons wel van bewust, dat een werk als dit onvolledig en onvolmaakt is, maar hopen toch eenmaal de volledigheid te benaderen. Daarom doen wij een beroep op de gebruikers van dit werk, om ons hun opmerkingen te willen medelen, opdat in een latere druk eventuele aanvullingen en verbeteringen kunnen opgenomen worden.

J. CAUBERGHE

nederlandse taalschat

NEDERLANDSE TAALSCHAT

SPREEKWOORDEN
SPREEKWIJZEN
SYNONIEMEN
CITATEN

BREPOLS

BREPOLS

